

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף עה

האם משנתנו אינה רבי יוסי?

שהרי רבי יוסי נחלק על רבי אליעזר ואמר שהציץ לא מְרַצָּה על אכילות (= החלק שנאכל מהקרבת), ובהכרח יש לומר שהוא סובר כרבי יהושע שצריך 'תרתיו' כלומר שגם הבשר וגם הדם יהיו ראויים, שאם לא כן הרי אין שום נפקא מינה האם הציץ מרצה על האוכלים או לא (= אם מספיק שהדם ראוי הרי שהקרבת כשר אף אם הבשר אינו ראוי, ואין זה משנה האם הציץ מרצה על האכילה של הבשר או לא).

דחיה: רבי יוסי סובר שאפשר לזרוק את הדם אפילו שהבשר לא ראוי. ורבי אליעזר ורבי יוסי לא נחלקו האם הציץ מְרַצָּה על האכילות לעניין קרבן שנטמא האם מותר לזרוק את דמו, אלא האם הציץ מרצה על האכילות לעניין פיגול ומעילה כדלהלן:

הקדמה: 1. אם הכהן הזורק את הדם חושב על הקרבן לאוכלו לאחר הזמן המותר לאוכלו, הרי שהקרבת נעשה 'פיגול' והאוכלו חייב כרת, אבל אם הקרבן פסול אין הוא נעשה פיגול. 2. בהמה שהוקדשה לקרבן הרי היא "קדשי ה'" ואסור להנות ממנה והנהנה ממנה עובר על איסור מעילה, אבל לאחר שנזרק הדם היא כבר לא נקראת "קדשי ה'" ובשרה מותר באכילה לכהנים.

רבי אליעזר סובר שהציץ מרצה על אכילות ולכן הבשר נחשב לטהור וממילא חלה עליו מחשבת פיגול, וכן זריקת הדם מוציאה אותו מאיסור מעילה. ורבי יוסי סובר שהציץ לא מרצה על האכילות ולכן הבשר אינו טהור וממילא לא חלה עליו מחשבת פיגול (כדין קרבן פסול), ואין זריקת הדם מוציאה אותו מידי מעילה.

רב מרי מקשה: אם רבי יוסי (שסובר שאין הציץ מרצה על אכילות) סובר כרבי אליעזר שזורקים את הדם אפילו כשהבשר טמא, א"כ איך המשנה אמרה ששתי הלחם באים בטומאה, והרי אין בהם שום חלק הקרב על המזבח אלא כולם נאכלים לכהנים, וא"כ איך ניתן להקריבם בטומאה והרי אין הציץ מכפר על האכילות? תירוץ: רבי יוסי סובר שטומאה הותרה בציבור, ולא צריך את הציץ כדי להקריב בטומאה.

(המשך בדף הבא ↓)

אחד זה ואחד זה: הכהן השורף את הפרה האדומה וגם הכהן הגדול העובד במקדש ביום הכיפורים, היו מפרישים אותם מביתם שבעה ימים, ובכל יום היו מזים עליהם מכל אפר פרות אדומות שהיו במקדש (= אפר הפרה שעשה משה במדבר היה עדיין קיים), שמא הם נטמאו ממת ולא ידעו.

חוזרים לדברי הברייתא לעיל (עז): שהביאה את דברי רבי יוסי שאמר 'רואה אני את דברי רבי אליעזר בזבחים...' וכו':

רב פפא מקשה: וכי רבי יוסי מזכה את השטר לתובע ולנתבע כאחד? כלומר איך יתכן שרבי יוסי אומר שהוא מסכים לשתי דעות החולקות זו על זו - שהוא רואה את דברי רבי אליעזר בזבחים וגם את דברי רבי יהושע (החולק על רבי אליעזר) בזבחים וכו'?

התירוץ למסקנת הגמרא: הוא מסכים עם רבי אליעזר שאם נטמא הבשר והוא עשה שלא כדין וזרק את הדם, שהקרבן כשר בדיעבד. והוא מסכים עם רבי יהושע שלכתחילה אסור לזרוק את הדם.

ואף שגם רבי יהושע מודה שהוא כשר בדיעבד, רבי יהושע דיבר במקרה שהבשר נטמא, אבל כשהוא נאבד או נשרף הוא פסול לדעתו אף בדיעבד, וכוונת רבי יוסי שהוא מסכים עם רבי אליעזר כשהבשר נאבד או נשרף והוא עשה שלא כדין וזרק את הדם, שהקרבן כשר בדיעבד.

משנה: אם לאחר שנשחט הקרבן נטמא הבשר (אבל לא החלב) לא זורקים את הדם - מכיון שכל עיקר הפסח לאכילה וכיון שנטמא הבשר נפסל מלהיות קרבן פסח. אבל אם נטמא החלב (ולא הבשר) זורקים את הדם. בשאר הקרבנות גם אם נטמא הבשר (ולא החלב) זורקים את דמם.

גמרא: אמר רב שבדיעבד אם זרקו את הדם של הפסח שנטמא בשרו - נתרצה הבעלים ואינו צריך להקריב פסח שני. כי אכילת הפסח אינה מעכבת את כפרת הקרבן.

לפי רב צריך להעמיד את הפסוק 'איש לפי אוכלו תכוסו' (=תשחטו, שצריך לשחוט את הפסח רק עבור אדם שראוי לאוכלו ולא חולה או זקן) - רק לכתחילה, שהרי אם נטמא הבשר ואינו ראוי לאכילה כשר בדיעבד.

והתניא במכסת: כתוב 'במכסת נפשות – איש לפי אוכלו תכוסו על השה'. 'מכסה' לשון מנין, דהיינו שצריך לשחוט את הפסח רק עבור אלו שנמנו עליו. ומכך שהתורה כתבה זאת פעמיים, למדנו שהדבר מעכב אפילו בדיעבד. בנוסף, התורה מקישה שני עניינים בפסוק זה א. שחיטה למנויו - 'במכסת נפשות' ב. שחיטה לאוכליו - 'איש לפי אוכלו', ללמד שגם שחיטה שלא לאוכליו מעכבת בדיעבד. ברייתא זו סותרת את הפירוש שרצינו לומר בפסוק לדעת רב?

דאי ממשכי הני חזי להני: רבי נתן סובר שכל ישראל יוצאים בפסח אחד - דווקא כשהם ראויים לצאת בו באופן עקרוני. דהיינו אם היו מושכים את ידיהם כל ישראל חזרה מהקרבת, מלבד מספר מצומצם של אנשים שישאר להם כזית לכל אחד - היה ראוי הקרבן לנשאים. וכן אם היו נשאים מספר מצומצם של אנשים אחרים היה ראוי להם כשהיו מושכים את ידיהם הראשונים, וכן לכולם. כלומר לכל אחד זה ראוי בפוטנציאל [ומבאר התוספות רי"ד שמדובר ששוחט עבור 'כל מי שראוי לאכול מהקרבת' ולא אמר במפורש למי, שאז כל אחד יכול לומר שהקרבת נשחט בשבילו]. אבל כשנטמא הקרבן ואנו ראוי באכילה כלל יתכן שרבי נתן פוסל.

נמנו עליו חבורה אחת: ואחר כך נמנו עוד חבורה שלא נשאר להם כזית בקרבן לדעת רבנן בני החבורה השניה לא יוצאים בקרבן וצריכים לעשות פסח שני, לדעת רבי נתן יוצאים בו מכיון 'שכבר נזרק הדם'. הגמרא מוכיחה מכך שלא אמר רבי נתן שיוצאים בקרבן כי בני החבורה הראשונה ראויים למשוך את ידיהם (ואז ישאר לבני החבורה השניה כזית לכל אחד) אלא כי נזרק הדם, מוכח שרק זריקת הדם מעכבת לדעתו ולא האכילה. ורב סבר כרבי נתן.

מאי דוחקיה דרב: הרי רב יכל להעמיד את המשנה כרבנן החולקים על רבי נתן - שאפילו בדיעבד מעכבת האכילה? הגמרא מתרצת שלשון המשנה מוקשה מכך שלא אמרה שכאשר נטמא הבשר הקרבן פסול, אלא שלא זורק את הדם - משמע שרק לכתחילה לא זורק.

ולרבי נתן: רבי נתן לומד את הפסוק שהבאנו למעלה 'איש לפי אוכלו' רק על האנשים ולא על הקרבן. דהיינו שצריך שהאנשים יהיו ראויים לאכילה מצד עצמם (דהיינו לא חולה או זקן), אבל אפילו שהקרבת טמא ואינו ראוי לאכילה מצידו אין בכך בעיה.

אין מחשבת אוכלין בזריקה: רק בשחיטה פוסלת מחשבה שלא לאוכליו, אבל לא בזריקת הדם.

(המשך בדף הבא ↓)

רבי יוחנן: מפרש את הברייתא גם כרבנן, ומדובר שנטמאו רוב הציבור לאחר שחיטת הפסח וקודם לזריקת הדם (כגון שמת הנשיא והתעסקו בלוויתו וקוברתו), שהדין הוא שהפסח קרב וגם נאכל בטומאה. אבל רבנן גזרו שלא לאוכלו, גזירה שמא שנה אחרת יטמאו הציבור לאחר הזריקה ויחשבו שגם כאן מותר לאוכלו בטומאה, דבר שאינו נכון שהרי הקרבן נזרק בטהרה (והקרבן תלוי בזריקת הדם שהיא עיקר הכפרה). [אבל כאשר נטמאו הציבור לפני השחיטה לא גזרו רבנן, מכיון שיש הבדל גדול בין מקרה זה לטומאה לאחר זריקה. גור אריה]

אפשרות נוספת רב סובר כרבי יהושע: שקרבן נזיר וקרבן פסח כיון שעיקרם לאכילת הבשר, לכתחילה אם נטמא הבשר והחלב קיים לא זורקים את הדם, אבל בדיעבד אם נזרק הדם נתכפרו הבעלים. אבל אם נטמאו הבעלים עצמם גם בדיעבד פסול מכיון שצריך שהאנשים יהיו ראויים לקרבן.